



Televisie

INTERVIEW CAMERAMAN LAJOS KALÁNOS

Maandag

JIRÍ KYLIÁN-RING VOOR PROMOTOR VAN JEUGDDANS

Ingrid Wolff (1967), artistiek leider van het dansfestival voor kinderen '2 Turven Hoog', heeft zaterdag de Jiri Kylián-ring ontvangen. De ring, vernoemd naar de beroemde choreograaf Jiri Kylián (1947), wordt weggeven door De Nederlandse Dansdagen en de Kylián Foundation. Aan de onderscheiding is een geldbedrag verbonden van vijftienduizend euro.

Wolff is artistiek leider van '2 Turven Hoog', een dansevenement voor kinderen van 1,5 tot en met 6 jaar. De jury prijst haar voor het toegankelijk maken van dans voor de allerkleinsten. Eerder wonnen danser en choreograaf Michael Schumacher en lichtontwerper Ellen Knops de ring.

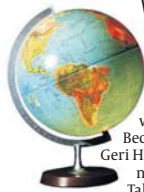


Ingrid Wolff
Foto Antoinette Mooly

'BEASTS' WINT OP SUNDANCE

Het vader-dochterdrama *Beasts of the Southern Wild* en de documentaire *The House I Live In*, hebben afgelopen weekend de belangrijkste prijzen gewonnen op filmfestival Sundance, de plek waar jaarlijks de meest veelbelovende Amerikaanse en internationale producties van kleine en onafhankelijke filmmakers te zien zijn. *Beasts of the Southern Wild*, de winnaar van de Grote Juryprijs, is een voor een appel en een ei gemaakte film over een meisje dat leeft in een mythische plaats genaamd 'De Badkuip' en door haar vader wordt klaargestoomd voor het eind der tijden.

WAAR HEEFT DE WERELD HET OVER?



Wereldwijd #SpiceGirls

Komen de Spice Girls nu wel of niet bij elkaar? Melanie Brown (Mel B) liet op de Australische televisie weten dat de kans groot is dat ze samen met Victoria Beckham, Emma Bunton, Melanie Chisholm (Mel C) en Geri Halliwell zal optreden tijdens een feest ter ere van koningin Elizabeth, die dit jaar 60 jaar op de troon zit. Tabloid *The Sunday Mirror* meldt echter dat Victoria Beckham dwarsligt. De enige oud-Spice Girl die zich wél in de spotlights heeft weten te handhaven, heeft het simpelweg te druk.

India #TheGirlWithTheDragonTattoo

De Amerikaanse Stieg Larsson-verfilming *The Girl With The Dragon Tattoo* zal toch niet te zien zijn in India. De Indiase filmkeuring vindt de thriller, die meer dan één verkrachtingscène bevat, 'niet geschikt voor openbare vertoningen'. Aangezien filmstudio Sony en regisseur David Fincher er niets voor voelen om scènes te schrappen, blijft de film uit de bioscopen.

'We willen jullie laten weten dat we daar geen ene fuck mee te maken hebben. We proberen hem te stoppen. EIKELS.'

De Britse band **The Heavy** is niet te spreken over de Republikeinse presidentskandidaat **Newt Gingrich**, die hun opzweepende nummer *How You Like Me Now*, gebruikt. Het nummer klinkt ook in veel tv-series en films.

Newt Gingrich
Foto AFP



STEEK ELKE DAG WAT OP



Copyright Young

De belevenissen van de befaamde cameraman (Brandpunt!) Lajos Kalános zijn te boek gesteld. Zijn gevangenschap in stalinistisch Hongarije bepaalde zijn gedrevenheid. Terugblik op het bloedige Oeganda en op de beste reportage over honger.

Door **Veerle Corstens** Foto **Ivo van der Bent**

Beest in zijn werk

Cameraman Lajos Kalános stond op een heuvel te filmen op de grens van Honduras en El Salvador ten tijde van de opstand tegen de junta. 'In de verte zag ik een man aan komen lopen met een kleine kist. Hij kwam langzaam in mijn beeld. Door mijn camera zag ik een klein kind in de kist met als lijkdekken een oude krant. Ik moest huilen.' Kalános filmde in zijn carrière veel grote rampen en werd daardoor geraakt, maar nooit zo als door zijn eigen Hongaarse verleden.

'Luister, ik ben net zo goed Nederlander als jij en ik voel me net zo Hongaars als andere Hongaren. Ik ben niet bijzonder, alleen mijn geschiedenis is anders.' Als kind maakte Kalános de Tweede Wereldoorlog mee in Hongarije en zag na gevechten straten bezaaid met lijken.

Ten tijde van het communistische regime werd de 20-jarige Kalános zogenaamd wegens landverraad vijf jaar in de gevangenis gegooid. Hij had als student aan de filmacademie met vrienden pamfletten verspreid tegen de dictatuur. In de cel zat hij samen met andere politieke gevangenen, van wie velen de doodstraf hadden gekregen. Regelmatig werden ronkende motoren gestart om het

geschreeuw aan de strop op de binnensplaats van de gevangenis te overstemmen.

Hij ontsnapte uit Hongarije toen in 1956 de opstand uitbrak en vluchtte naar Nederland. Hier werd hij de gedreven cameraman die voor actualiteitenprogramma's naar de brandhaarden van de wereld zou reizen. Met zijn werk liet hij zo, indirect, ook zijn eigen verleden zien.

Nu is hij 80 en woont met zijn vrouw in Naarden. Hij loopt moeilijk, maar mentaal is hij verre van verzwakt; om een uur 's middags komt de fles wijn op tafel van zijn eigen wijngaard in zijn geboortedorp. De kamer vult zich met passie als hij vertelt over zijn werk en zijn verleden, afgewisseld met stiltes die ineens vallen. Als hij iets wil verduidelijken be-

gint hij met: 'Luister even, lieve schat'. En soms: 'Je moet even niet schrijven, alleen maar luisteren'.

In het pas verschenen boek *De vluchteling* heeft Frans Tervoort het levensverhaal van Kalános opgetekend. Vooral de beschrijving van lijfstraffen in de Hongaarse gevangenis maakt het lezen van het boek soms zwaar. Kalános vertelt er ook in hoe ze met twintig gevangenen in een cel voor zes zitten, waar rantseneren van levensbelang is.

Toen een celmaat was overleden, besloten de anderen hem overeind te houden als de inspectie langskwam. De cipier dacht daardoor dat de gevangene gewoon leefde, en zo had iedere gevangene een paar dagen wat meer eten. Totdat het lijk te veel begon te stinken.

Het zijn geen ervaringen die Kalános pessimistisch maakten: 'Ik heb altijd geloofd dat ik vrijkwam'. Hij vindt dat je je alleen op de toekomst kan richten als je je verleden kent. Daarom is het ook zo wrang dat over het Hongaarse verleden niet wordt gepraat. 'Ik filmde voor het *Polygon* jaartal koningin Juliana die in de Tweede Kamer de eerste bladzijde van het boek omsloeg waarin de namen van alle gevallen in de Tweede Wereldoorlog opgetekend zijn. In

'Er zijn natuurlijk meer goede cameramensen, maar ik draag mijn verleden met me mee'

CV Lajos Kalános

1932	geboren in Simontornya, Hongarije
1952 - 1956	gevangenschap in Hongarije
1956	vlucht naar Nederland
1958	aan het werk als assistent-cameraman
1962 - 1999	zelfstandig cameraman voor o.a. <i>Brandpunt</i>
1990 - 2007	bedrijf Kalanos internationaal met zijn zoon
1999	getrouwd met Jutka
2003	ontvangt de eerste Academy award, een Nederlandse onderscheiding, voor zijn gehele oeuvre

De vluchteling, zijn camera als wapen tegen onrecht.
Redactie Frans Tervoort.
Aspekt, €19,95. 348 pagina's
ISBN 9789461531803



Oud-cameraman Lajos Kalános

Hongarije weten we niet eens exact hoeveel doden er zijn. Op 23 oktober wordt elk jaar weliswaar onze bevrijding van het communisme gevierd, maar er wordt nergens over gepraat, laat staan iemand bestraft.

Hij had van een vriend gehoord dat je in Nederland lekker kunt eten, en daarom besloot hij dat dit het doel van zijn vlucht moest zijn. 'Het was het land van melk en honing,' Kalános begon in Nederland in de

mijnen te werken, net als zijn vrienden. Totdat een vriend met wie hij een jaar de cel had gedeeld daar lucht van kreeg en hem een brief stuurde met één enkel woord: idiotoot! Iemand met zo'n talent hoorde volgens hem niet in de mijnen.

Die vriend verzorgde Kalános een stageplek bij Cinecentrum, waar hij het vak van cameraman leerde. Eerst werkte hij voor het *Polygoon Journaal*. Vervolgens, omdat hij zo mooi kon

belichten, maakte hij reclamefilmpjes. Maar die baan was geen lang leven beschoren.

'Stel je een dampende Unoxworst voor. Het mes wordt er in gezet en het sap loopt eruit. Een mooi beeld, maar na 99 keer hetzelfde filmen, vond ik het welletjes. Ik zette mijn camera uit en vertrok naar de jonge Haan, de Hilversumse stamkroeg van televisiemensen. Toen ik aan de bar zat en weigerde terug te komen

naar de set bood Karel Prior, toen directeur tv bij de TROS, me een baan aan.'

Als zelfstandig cameraman vond Kalános zijn draai bij de actualiteitenprogramma's en werd naar crisisgebieden over de hele wereld gestuurd. 'Er zijn natuurlijk meer goede cameramensen, maar ik draag mijn verleden met me mee. Omdat ik als kind oorlog heb meegemaakt, heb ik het instinct te weten wat ik

moet doen als een granaat inslaat of als er ander gevaar dreigt. Vervolging, moordpartijen, uitbuiting, onderdrukking, ik heb het allemaal al eens meegemaakt.'

Presentator Fons de Poel, met wie hij jarenlang reportages maakte, zegt dat Kalános een feilloze intuïtie heeft en sneller dan ieder ander door had als er problemen dreigden bij een grenswacht en de cameraploeg weg moest wezen. De Poel noemt hem ook 'een beest in zijn werk', zo gedreven dat hij collega's zonder pardon aan de kant duwde om het beste shot te bemachtigen.

Kalános is het daar niet mee eens, maar erkent dat hem veel gelegen is aan zijn beelden. 'We waren een reportage aan het maken in communistisch Ethiopië en hadden verplicht een begeleider mee, die ons van alles verbood te filmen. Bij het eten smeerde ik twee broodjes met sambal en daagde hem uit om het hapje samen met mij op te eten. Ik pakte uit mijn medicijntasje zes pillen immodium tegen de racekak, hij lag twee dagen doodziek in bed. In drie dagen maakten we toen een van de meest aangrijpende reportages over honger.'

Hij beschouwt zijn werk als een revanche op zijn eigen verleden. Hij wilde zijn verloren jaren inhalen en aan iedereen laten zien welke misstanden er plaatsvonden, waar ook ter wereld. De cameraman stond altijd aan de kant van de onderdrukten.

Maar ook de zucht naar gevaar en naar adrenaline in zijn bloed, vormden een drijfveer. 'In de gevangenis vreesde ik voortdurend voor mijn leven. Dat heeft me een enorme levenskracht gegeven. Ik heb dan ook altijd gezegd dat die jaren in gevangenschap mijn universiteit van het leven waren. Daar heb ik doorzettingsvermogen gekregen en geleerd wat kameraadschap is.'

Hoek kan een cameraman verder filmen terwijl zich voor zijn ogen de meest vreselijke dingen afspelen? 'Als ik in een gevangenis van Idi Amin (Oegandese dictator in de jaren zeventig -VC) tot mijn enkels in het bloed loop en een emmer met afgesneden piemelns zie, kijk ik natuurlijk met grote afschu. Toch moet ik filmen. 's Avonds neem ik een flinke borrel en probeer te slapen.' In bed komen de beelden van overdag bij Kalános wel terug, maar hij wordt meestal niet achtervolgd door de beelden van zijn eigen verleden.

Eén keer gebeurde dat wel, vier jaar geleden toen de narcose tijdens zijn hartoperatie niet goed uitpakte. Hij belandde in een delier vol vreselijke herinneringen. 'Alles waar ik het liefst niet meer aan wil denken, kwam weer naar voren.' Zijn vrouw herinnert zich de vier vreselijke dagen nog goed. Ze zong Hongaarse liedjes voor hem om hem te kalmeren, maar hij werd ook bang van haar gezicht. Hij praait er liever niet meer over.

Ook al filmt Kalános niet meer, zijn woede over maatschappelijke misstanden is gebleven. Hij voelt zich verplicht aan de talrijke Hongaarse medegevangenen die werden opgehangen de verhalen over vervolging en onderdrukking te blijven vertellen. 'Het is godsonmogelijk dat ik zou accepteren dat eerlijke, oprechte Hongaren het leven hebben gelaten voor niets.'